

FACT SHEET BASELINESTUDIE VAN INHEEMSE VOLKEN IN SURINAME

De Baselinestudie is onderdeel van een 3-jarig project van de Indigenous Navigator (IN) dat vanaf 2017 in 11 landen wordt uitgevoerd. De landen zijn Bangladesh, Bolivia, Cambodja, Kameroen, Colombia, Kenia, Nepal, Peru, Filippijnen, Suriname en Tanzania. Het IN is een informatiekader met een reeks instrumenten voor Inheemse volken (Indigenous Peoples – IP) om de voortgang in de erkenning en handhaving van hun rechten te volgen en monitoren. Het is zodanig ontworpen dat Inheemsen als primaire belanghebbende zelf kunnen onderzoeken of hun rechten worden gerespecteerd. Het IN is een samenwerkingsinitiatief van een consortium van zes organisaties en wordt ondersteund door de Europese Unie.

In Suriname is het Indigenous Navigator project uitgevoerd door de Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS). VIDS is de overkoepelende organisatie van alle Inheemse dorpsbesturen van alle Inheemse dorpen in Suriname. De Vereniging ontvangt vanaf 2001 ondersteuning van Bureau VIDS, de technische en administratieve werkmarm van de traditionele autoriteiten, die beleid en strategieën van VIDS helpt voorbereiden en uitvoeren. Voor de samenstelling van de IN-baselinestudie heeft Bureau VIDS informatie en gegevens verzameld uit primaire en secundaire bronnen. De Navigator-enquête werd uitgevoerd in 14 van de in totaal 52 dorpen die bij VIDS zijn geregistreerd, met een totaal geschatte bevolking van 4.477.

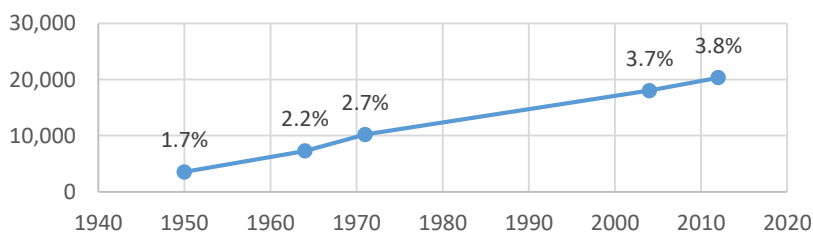
Demografische gegevens over de Inheemse bevolking van Suriname dateren uit de meest recente algemene volkstelling van 2012, uitgevoerd door het Algemeen Bureau voor de Statistiek. De Inheemse bevolking telde toen 20.344 personen oftewel 3,8% van de totale bevolking van 541.6381.

Figuur 1 laat in één oogopslag zien dat het merendeel in drie van de in totaal tien districten van Suriname woonde, namelijk in Paramaribo, Para en Sipaliwini, die samen 71% (14.585) Inheemse inwoners telden. Wanica en Marowijne stonden op de tweede plaats met een totale bevolking van 17%. Naar schatting 65% van de Inheemsen woont in dorpsgemeenschappen, de overige leven verspreid over individuele huishoudens in Suriname.

Bevolkingstrends uit verschillende volkstellingjaren laten zien dat de bevolking tussen 1950 en 2012

Fig 3: Population trends of Indigenous peoples in different census years Total Indigenous peoples

Source: Mozaiek van het Surinaamse volk, Redactie Jack Menke - July 2016

gestaag groeide. Waar deze in 1950 1,7% uitmaakte van de totale Surinaamse bevolking, groeide de bevolking in 2012 tot 3,8%. De gemeten jaren waren 1950, 1964, 1971, 2004 en 2012.

Vier gemeenschappen vormen de grootste in Suriname, te weten de Kari'na (Cariben), Lokono (Arawaks), Trio (Tirio, Tareno) en Wayana. Officiële demografische gegevens over de grootte van elke gemeenschap ontbreken. De gemeenschappen houden zelf geen demografische gegevens per dorp bij. Dit komt onder meer door sterke migratietrends en het feit dat iedereen wordt geteld die tot het dorp behoort, ongeacht de woonplaats.

SOCIAAL-ECONOMISCHE SITUATIE

1. **Middelen van bestaan.** Om in hun primaire levensbehoeften te voorzien, zijn de Inheemse volken in het oerwoud aangewezen op kleinschalige landbouw, verzameling van voedsel en kruiden, bosbouw, visserij, jacht en kunstnijverheid. De afhankelijkheid van zelfvoorziening is het sterkst bij de geïsoleerd wonende bovenlandse Inheemsen in Zuid-Suriname die de stad alleen per vliegtuig kunnen bereiken.
2. **Armoede.** Van de Inheemsen is 65.4% arm en nog eens 18.1% semi-arm. Zij zijn de tweede armste groep in Suriname na de Marron dorpsbewoners.
3. **Werkstatus en inkomen.** Het merendeel van de Inheemse kostwinners waren tijdens de 2012 Census in loondienst bij particuliere bedrijven of NGO's (42.9%), bij de overheid (21.6%) of als kleine zelfstandige (20.6%).
4. **Voorschoolse educatie.** De participatie in voorschoolse educatie (ECE) voor 3-4 jaar was 36.6% in 2018 en is een opmerkelijke verbetering vergeleken bij voorgaande jaren.
5. **Basisonderwijs.** Aan het begin van het schooljaar 2017/18 volgde 95.7% kinderen het Basisonderwijs, het op één na laagste percentage vergeleken bij andere bevolkingsgroepen, waaronder 95.9% jongens en 95.4% meisjes.
6. **Alfabetisme.** Het alfabetisatiepercentage was 94.4% bij Inheemse vrouwen om 96% bij de mannen in 2018 en een reflectie van genoten basisonderwijs in de voorgaande 30-40 jaar. Het lager voorgezette onderwijs (MULO) was het hoogst genoten niveau bij het grootste deel vrouwen en mannen. Deelname in hoger onderwijs was 7.7% bij vrouwen en 0% bij mannen.

Table 3: Percentage of women and men age 15-49 by highest level of school and literacy

Sex	Total #	ECE, Pre-primary and none		Primary	Lower Secondary	Upper Secondary	Higher	Missing		Total % literate
		Literate	Illiterate	Literate	Literate	Literate	Literate	Literate	Illiterate	
Female	278	0.7	5.0	27.3	46.3	12.3	7.7	0.1	0.6	94.4%
Male	101	0.6	4.0	24.6	54.1	16.5	0.0	0.2	0.0	96.0%

Source: Suriname MICS 2018

7. **Gezondheid.** Tegenwoordig zijn leefstijlziekten de meest voorkomende in de Inheemse dorpen, t.w. hypertensie, diabetes mellitus en chronische maagklachten.
8. **Medische verzekering.** Het bleek dat 63% van de mannen en 72% van de vrouwen een medische verzekering hadden. Vrouwen hadden in de meeste gevallen een sociale verzekering van de staat (51%), en de mannen via hun werkgever (50.5%).
9. **Kindervaccinatie en sterfte.** Bij baby's 12-23 maanden had 76.4% HepB ontvangen bij geboorte, 88.1% Polio (IPV), 93.7% OPV2 en 85.6% OPV3. Het aantal dat geen had gehad was 4%. Het aangegeven bezit van een vaccinatiekaart was 96.9%, waarvan 88.6% was gecontroleerd.
10. **Kindersterfte.** Inheemsen hadden het laagste kindersterftcijfer onder 5 jaar in het land, te weten 3 per 1000 levendgeborenen.
11. **Adolescenten vruchtbaarheidscijfer.** Inheemse adolescenten hadden het hoogste vruchtbaarheidscijfer van 124, waarmee tienermoederschap het meest voorkwam bij deze groep.
12. **Kinderhuwelijk.** Huwelijk of concubinaat vóór de leeftijd van 15 en 18 jaar was hoog bij Inheemsen.

NATIONAAL JURIDISCH EN BELEIDSKADER

Het juridisch en beleidskader ter verbetering van de rechten en omstandigheden van Inheemse en tribale volken in Suriname is heel zwak. Er is weinig politieke wil om structurele wettelijke, beleids- en institutionele veranderingen door te voeren, waardoor concrete en zichtbare vooruitgang ontbreken. Incidentele acties en projecten zijn zeker positief te noemen maar resulteren niet in een gecoördineerde beleidsmatige aanpak om structurele en duurzame verbeteringen te garanderen.

- 1. ILO Verdrag nr. 169 (1989).** Suriname heeft het Verdrag niet getekend. Dit Verdrag beschrijft essentiële maatregelen en speciale rechten ter bescherming, vrije beleving en ontwikkeling van Inheemse volken op alle noodzakelijke gebieden, zowel algemeen als specifiek, onder andere cultuur, religie, sociaal, economisch en landverdeling.
- 2. UNDRIP, de VN Verklaring inzake de Rechten van Inheemse Volken.** Suriname stemde in 2007 voor de goedkeuring hiervan, maar anno december 2020 zijn er nog geen specifieke wetten in werking ter bekrachtiging van Inheemse rechten die hiermee in overeenstemming zijn.
- 3. Collectieve eigendomsrechten op grond.** De zogeheten 'grondenrechten' zijn niet wettelijk erkend. Negen jaar na de installatie in 2011 van een 'werkgroep Gron Leti' en later presidentiële commissies betreffende de rechten van Inheemse en tribale volken zijn er nog steeds geen wetten die bescherming bieden aan de Inheemsen. In 2013 vond ook de instelling plaats van het 'Bureau Grondenrechten' dat een stille dood gestorven is.
- 4. Directoraat 'Duurzame ontwikkeling Inheemsen' (DDOI).** Per beschikking van 19 oktober 2016 no. 6595 en met de publicatie in het Staatsbesluit 2016 no. 127, werd het Directoraat officieel ingesteld in december 2016. Het Directoraat bestaat uit 3 onder directoraten en het is belast met het ontwikkelen van programma's, projecten en activiteiten ter verbetering van de woon- en leefomstandigheden, en capaciteitsversterking van de Inheemse gemeenschappen.
- 5. Presidentiële Commissie inzake de grondenrechten problematiek bij de Inheemse Volken in Suriname.** In december 2016 stelde de President deze Commissie in, gevolgd door de installatie in maart 2017 van de 'Presidentiële Commissie inzake de grondenrechten problematiek bij de Tribale Volken in Suriname'. Beide Commissies ontwikkelden in samenwerking het 'Stappenplan ter Realisering van de Wettelijke Erkenning van de Grondenrechten der Inheemse en Tribale Volken in Suriname', dat voorstellen bevat ter oplossing van het vraagstuk over grondenrechten. De President gaf op 29 juni 2018 opdracht voor de uitvoering daarvan. De minister van Regionale Ontwikkeling installeerde op 30 november 2018 vervolgens een managementteam, een secretariaat en drie commissies voor de uitvoering van het Stappenplan. In elk van deze organen hadden vertegenwoordigers van het traditioneel gezag der Inheemse en Tribale volken zitting.
- 6. Wet Beschermd Dorpsgebieden.** Op 22 december 2017 keurde De Nationale Assemblée (DNA) deze ontwerpwet goed inhoudende nadere wijziging van het Decreet Beginselen Grondbeleid (SB 1982 no.10). De Wet moet personen in het binnenland beter beschermen en is een voorloper op de Wet Collectieve Rechten. De President had in december 2020 de Wet nog niet ondertekend. Een doorslaggevende reden hiervoor waren de zwaarwegende bezwaren van Inheemse (inclusief VIDS) en Marronorganisaties tegen deze wet.
- 7. Concept Wet Collectieve Rechten Inheemse en Tribale Volken.** Deze Concept Wet werd op 8 april 2020 als initiatiefwet ingediend bij De Nationale Assemblée en moet nog worden goedgekeurd. Het doel is het bieden van wettelijke erkenning en bescherming aan collectieve rechten, traditioneel gezag en bestuur en free, prior and informed consent (FPIC) van de Inheemse en de tribale volken in Suriname.

VOORNAAMSTE UITDAGINGEN EN HIATEN

- 1. Juridische erkenning als volk.** Het bestaan van Inheemse en tribale volken in Suriname als volk en collectiviteit is niet wettelijk erkend. Rechtsgang van deze volken is dus onmogelijk, omdat ze wettelijk 'niet bestaan' en geen wettelijk vastgelegde rechten hebben.
- 2. Grondenrechten.** De wettelijke vaststelling van de Inheemse grondenrechten is van cruciaal belang, maar nog niet gerealiseerd. Er bestaat bijvoorbeeld geen verplichting om Inheemse of tribale gemeenschappen inspraak te geven bij uitgifte of herbestemming van grond in hun leefgebieden. Een representatieve geografische kaart met alle Inheemse dorpen ontbreekt.
- 3. Milieubescherming.** Suriname heeft geen specifieke, bijdetijdse milieuwet voor de regulering van hedendaagse milieubedreigingen en de gevolgen hiervan voor mens en natuur. Het meest schrijnende voorbeeld is het ongestoorde gebruik van kwik bij de goudwinning, dat hele gemeenschappen in het binnenland vergiftigt zonder dat er effectief daartegen wordt opgetreden. Er is ook geen wet die ESIA-studies (Environmental and Social Impact Assessment) verplicht stelt. Verder bevat de verouderde wetgeving geen voorzieningen voor het rechtmatige gebruik door Inheemse en tribale gemeenschappen van de ingestelde natuurreservaten in Inheemse leefgebieden, waardoor zij nu wetovertreders en illegalen zijn wanneer ze er jagen, vissen of materiaal verzamelen.
- 4. Inspraak en toezicht.** Suriname heeft geen FPIC (Free, Prior and Informed Consent) wetgeving. FPIC is een specifiek recht op inspraak van Inheemse volken dat wordt erkend in de *Verklaring van de Verenigde Naties inzake de Rechten van Inheemse Volken* (UNDRIP). Het stelt hen in staat om toe te stemmen of te weigeren voor een project dat hun leven of territoria kan beïnvloeden.
- 5. Sustainable Development Goals.** De SDGs zijn in 2015 aangenomen door de Verenigde Naties en Suriname en moeten in 2030 worden bereikt. Deze *2030 Agenda* voor duurzame ontwikkeling gebruikt de slogan 'Leave no one behind' – 'laat niemand achterblijven'. De SDGs vereisen een proactief beleid om o.a. Inheemse en tribale volken juist expliciet te betrekken om ontwikkelingsachterstanden in te lopen. In Suriname gebeurt dat niet of nauwelijks. Het is onduidelijk welke instanties verantwoordelijk zijn voor de implementatie van de SDGs en er worden, voor zover bekend, slechts oppervlakkige voorlichtingsactiviteiten uitgevoerd.
- 6. Achterstelling en marginalisatie.** Er is sprake van structurele achterstelling en marginalisatie van de Inheemse. Dit is ook bevestigd in de uitspraken van het VN-Comité inzake de Uitbanning van Rassendiscriminatie (CERD), dat toeziet op de naleving daarvan. Er bestaat geen wetgeving of beleidskader voor de erkenning en bescherming van heilige of historische plaatsen van Inheemse en tribale volken, noch voor hun cultureel erfgoed en traditionele kennis.
- 7. Gebrekkige en onjuiste datavoorziening.** Het Algemeen Bureau voor de Statistiek, dat censusdata verzamelt, verstrekt geen data over het aantal inwoners van de dorpen noch specificatie per volksstam, met het gevolg dat er geen exacte ontwikkelingsplanning kan plaatsvinden. Inheemse worden in officiële publicaties gecategoriseerd onder 'overige' bevolkingsgroepen. Rapporten geproduceerd over Inheemse door binnenlandse en buitenlandse instanties geven als gevolg verschillende en onjuiste percentages aan over hun woongebieden.
- 8. Economische situatie en data.** Nauwkeurige uitspraken over traditionele en andere economische inkomsten en werkzaamheden in de verschillende sectoren kunnen over de Inheemse woonachtig in dorpsgebieden niet gedaan noch gemonitord worden, omdat behalve ontbrekende data niet wordt gemeten waar Inheemse volken zelf waarden aan geven.
- 9. Infrastructuur.** Medische, onderwijs, water en sanitatie, communicatie en veel ander elementaire voorzieningen ontbreken of zijn gebrekkig in de meeste Inheemse dorpen.